

ffee ved Omførsel end ved fast Handel. Derhos maa man ogsaa holde for Die de Betingelser, hvortil Rettigheden er knyttet. Efter Anordn. af 1768 tilkommer Rettigheden kun de Fabrikker, som ere forsynede med særlig kongelig Bevilling i saa Henseende. Disse Fabrikker ere, efter Gen.-Toldk. Circ. 1. April 1837, Brede, Frederiksværk, Haraldskjær og Krusau ved Flensborg. Det er fremdeles i Roeskilde Stændertidende af 1839 S. 2239—40 oplyst, at Privilegiet for Frederiksværk udløb i 1847, og der havde altsaa med Hensyn til denne Fabrik frie Hænder fra den Tid af. Ligeledes maa det med Hensyn til Haraldskjær bemærkes, at dets Privilegium ikke gaaer videre — hvis ellers ikke Angivelsen i Stændertidenden er urigtig —, end at det skal underkaste sig de Bestemmelser, som i Fremtiden maatte tages om Udøvelsen af dets særlige Rettigheder, saa at jeg heller ikke skjønner, at der for denne Fabriks Vedkommende kan være Noget til Hinder for en Begrænsning af dens Affætningsrettighed til Markederne. Den anden Betingelse for den omhandlede Rettighed er nærmere fastsat ved en kongl. Resolution af 11te Aug. 1818, hvorefter denne Rettighed, som hidtil har været tilstaaet de paagjældende Fabrikker i Danmark og Slesvig til reciproet at omsøre og forhandle deres Fabricata, kun kan udøves ved bosiddende Borgere, som have erhvervet Borgerskab i Kjøbstæderne, hvorved altsaa Forholdet er draget noget mere ind under de almindelige Næringslove.

Naar der nu er Spørgsmaal om ganske at ophæve denne Rettighed, vil jeg aldeles ikke nægte, at, naar man noie overveier alle Hensyn, troer jeg, at man vil komme til det Resultat, at det er principmæssigt at give eensartede Rettigheder for alle Metalarbeidere til paa lige Maade at affætte deres Producter paa Markederne, og ved lovlige Handelsberettigede, til hvilke Sidste formeentlig ogsaa burde henføres de Haandværkere, som selv forarbeide lignende Gjenstande; thi det vilde vistnok være en naturlig Udvidelse af Haandværkerens Rettigheder at give dem Ret til Handel med Gjenstande af samme Art, som de selv forarbeide. Men en saadan Behandling af Sagen vilde strække sig langt videre,

end Forslaget fra den ærede PropONENT gaaer ud paa, og jeg anseer det derhos for tvivlsomt, hvorvidt man for Dieblikket maatte ville behandle Sagen i en saa udstrakt Retning, ligesom jeg ogsaa af en anden Grund, som jeg strax skal anføre, anseer det for ønskeligt, at denne Sag blev sat under Forhandling ved Regjeringen, og ikke ved et privat Lovforslag. Der er nemlig især eet Punkt, som gjør det Sidste ønskeligt i Forholdet til Slesvig, og det er fornemlig dette, som jeg troer nu at maatte fremhæve som en væsentlig Grund til at udsætte Sagens Behandling. Jeg erkender nemlig meget vel, at der er noget vist Ubehageligt i de nærværende Forhold; dette er ofte tidligere blevet fremhævet, og ikke ganske uden Grund. Foruden Hensynet til Haandværkerens Rettigheder, som her er trængt tilside af Interesse for Fabrikerne, er der nemlig tillige et Hensyn, som alt tidligere har været gjort gjældende med fuld Styrke, og som ikke ganske kan siges at være hævet ved Forskriften om, at vedkommende Kobberførere skulle tage Borgerskab, og det er, at de bestaae væsentligt af Udlandinge. Jeg troer neppe, det vil kunne nægtes, at dette virkelig er saa, skjøndt man ofte nok har søgt at tildække det. Men det gaaer næsten igjennem alle Bestemmelser fra tidligere Tider, at det er et Selskab af Nederlændere, som oprindeligt have havt denne Handel i deres Hænder. Allerede af et Rescript af 1708, der alene angaaer Kjøbenhavn, seer man en Tendants hos de hollandske Fabrikker til paa hiin Tid at tilrive sig Affætningen af Messingvarer her i Landet; ligeledes viser et Rescr. af 1712, der var foranlediget ved en Klage fra Kobbersmedene i Fredericia, hvorledes den samme Tendants gjorde sig gjældende hos Hollænderne til at tilrive sig denne Handel i Norrejylland. Noget lignende gaaer ogsaa igjennem et Rescript af 1766, som angaaer Brede og Nymølle Fabrikker, 2 Værker, som havde særegne Begunstigelser, der endogsaa gif ud paa Monopol, idet man forbød Indførsel af fremmede Fabricata af den Natur, som de tilvirkede. Men, skjøndt disse Privilegier vare givne som reelle, blev der dog ved Rescriptet af 1766 givet den samme Bestemmelse som senere ved Resolutio-